

علوم اقتصادیه و اجتماعیه

مجموعه علمیه

هر ایک برنجی کوئی نشر اولنور

مؤسسی :

احمد شعیب ، رضا توفیق ، محمد جبار

مدرسہ جات :

مباحث روحیه : ساطع . — ایکچھی فلیپ : احمد
شعیب . — بین الملل علوم اجتماعیه مؤسسہ سنک بدھی
قولنرہ سی : بدیع نوری . — یکر منجی مصرده مسئلہ اقتصادیه :
حسن محمدین . — انکلتزہ در عملہ کوئی : رضا توفیق . — حکومت
و حریت حقندہ سینسک فلسفہ سی : رضا توفیق . — فرانسه
اختلال کبیری : احمد شعیب . — استقراضات .

مدیر و صاحب امتیازی :

محمد جبار

امور ادارہ و تحریریه : نور عثمانیہ جوواندہ طین ادارہ خانہ سی

نسخہ سی : ۱۰ غروش

استانبول

باب عالی جادہ سندہ ہلال مطبعہ سی ، نومبر ۶۶

بين الملل علوم اجتماعيه مؤسسه سنك

برنجي قونغره سي

بين الملل علوم اجتماعيه مؤسسه سنك يدنجي قونغره سي برن شهرنده
يكن تموز افرنجينك يكرميسندن يكرمي دردينه قدر ايتاليان جناياتشناس
شهرى « غاروفالو » نك تحت رياستنده اوله رقى انعقاد ايتشدرد . رياست
ثانيه مقامنده برن دارالفنونى معلملردن موسسيو « اشتاين » بولندينى كې بارى
علوم عاليه اجتماعيه مكنتي معلملردن « رنه وورمس » كيتابت عموميه
وظيفه سنى ايفا ايدور ايدى . موسيو « وورمس » بومؤسسه نك مؤسسى
ويو اجتماعكده عادتاً روحى مقابله سنده ايدى .

بو قونغره مده پك مهم راپورلر وارلر قرائت ايدلش ، قونغره ، غايت
شدتلى مباحثات و مناقشات علميه ابله تمېز ايتشدرد .

موضوع بحث اولان مسئله فى الحقيقه واسع اولدينى مرتبه مهم و مهم
ايدى : چونكه « تعاون اجتماعى » مسئله سى موضوع بحث ايدلشيدى .
موسيو « دوروبرتى » نك ديديكى كې كچ يى بىكى تشكىل ايتش علملرده
حكمت اجتماعيه ده بونوع علملردن معدوددر . برطاقم تعبيرات واردكه بك
چوق معانى بى احتوا ايدر ، و ايشسته بو تعبيراتك دائرة حدوديه سنك
تعينندن باشلامليدر . بناء عليه حكمت اجتماعيه ده الاول نظر دقته التحق لازم
كلن مواددن بريسى ده اصطلاحات مخصوصه نك تعين و تفرېق مسئله سيدر .

[حکمت اجتماعی علمنده بر عصر دن فضله بر مدتدنبری اشتغال ایدن اوروبالیر
ایچون حالا بواحتیاج محسوس اولنجه بزم ایچون نه درجه الزم اولدینی
تعین ایدر .]

ایشته بونقطه نظر دن ده تدقیق ایدیله جک اولور ایسه کوریلور که
تعاون اجتماعی مسئله سی بروقه ویا برغایه کبی تاقی اوانه بیلور . تعاون
بروقه اجتماعی در ؛ و بوتون کائناتده کی قوتلر کبی معنوی برقوت اولان
بروقه اصل رابطه اجتماعی بی تشکیل ایدر . « لیا » دارافنونی معطرندن
« فورنرو » نك تعبییرنجی بروقه اجتماعی در که جمعیتلرک وحدتی ایضاح
ایدر ، فصلک اصغر نامتاهیلک ذره لرك ، التصاق جسملرک و کتله لرك ،
حیات ده عضویتلرک وحدتی ایضاح ایتدیکی کبی . اوافق مقیاسده اولسون
برذره تعاونی حاز اولیان بر جمعیت یوقدر و علی العموم جمعیات بشریه
یاننده متشکل اولان جمعیات خصوصیه نك ده کنیدیلرینه مخصوص برطرز
تعاونلری واردر : تعاون ملی ، تعاون عیالی ، تعاون مسلکی کبی برچوق
انواع تعاون واردر که بونلرک هر بریسنک هر مملکتده کی و هر زمانده کی
شکلنک تدقیق بکدهم بر موضوع تشکیل ایدر . لکن تعاون انسانلر ایله
بعض افراد بشر آره سنده بر رابطه فعلیه اولمقله برابر عین زمانده بونده
برغایه ، بر هدف دخی تصور اولمشدر ؛ تعبییر آخرله بورابطه بی جمعیت
بشریه میاننده تکامل ایتدیرمک کرك اخلاق و کرك اجتماع نقشه نظرندن
بک فائده لی عد ایدلمشدر . بونظریه بی سرد و ایراد ایدنلر مسلك تعاون
کلمه لرینی بر برلرینه قاریشدیره جق قدر ایلرو واریورلر .

تعاون فعلی مسئله سنه دائر اوله رق قونفرده ایراد اولتان مطالعات بک
متعدد و مفصل ایدی : انکتره ده کی تعاون اجتماعی به دائر مؤسسات و تدقیقات
« لوخ » طرفندن فرانسه ده کیلر « شارل ژید » ، اسپانیاده کیلر « بوبلا »

و «پوزدا»، ايتالياده كيلر «لوريا» آلمانياده كيلر «ميكلس»، اوسترياده كيلر «غولوستيد»، مجارستانده كيلر «بلانولد»، روسيه ده كيلر «قوواله وسكي»، پروده كيلر «قورنزو» طرفلرندن تشریح وتفصيل ايداشدر. بو بياناتك اكرتريسي موضوع بحث اولان مملكتلرده متشكل مؤسسات تعاونيه نك تكاملاتنه متعلق ارقام استاتيسيقيقه دن عبارت ايدى. موسيو «لوخ» بالخاصه قانوناً موضوع ماده تعاونك اشكالى حقه ده، بالخاصه انكلترده و بر كولرك انقسامنه دائر معلومات مطوله ايراد، بو مملكتده يك زياده رواجياب اولان سيفورطه اصولندن بحث ايتمشدر. موسيو قوواله وسكي پارلاق مختار سنده مير و آرنل اصوللارندن، عائله اساسى اوزرينه مؤسس و فسخ و لغوى حال حاضرده عظيم محاذيري مستوجب اوله جق اولان بوروس مؤسسات اجتماعيه سندن بحث ايتدى. موسيو لوريا يك مهم برفكر وضع و ايضاح ايدرك مؤسسات تعاونيه نك، اراضينك قوه استاتيسيقي نه درجه ناقص، و بناء عليه منفرد برايشجينك سسي و عملي اياله نه قدر وجوده كله بيلمكدن اوزاق ايسه اون سبتده زياده و متكامل اولديقتي شرح و بيان ايلدى. اك نهايت موسيو ژيد هر نه قدر تكامل نظريه سسي فرانسز اثر اختراعى ايسه ده هر نه قدر فرانسده بو نظريه شدتله موضوع بحث اوليور ايسه ده، عكسي اوله رق، فرانسه ماده تعاوني فعلاً اك آز اجرا و تطبيق ايدن بر مملكت اولديقتي بيان ايتدى. مؤلفك فكرينه كوره بو حال مزاج و طبيعت ايجابيدر. ژيد تعاوني تفريق ايدرك قانوناً مطلوب اولان، امر و تكليف ايديان تعاونك تكامله ميل اولمقله برابر فرانسز لرك بوني كوجلكله قبول ايتكلى، تعاون اختيارينك ايسه (معاونت متقابله اساسى اوزرينه متشكل جمعيتلر، توحيد و تشرىك اعمال كې تشبثات) غير كافي، يك فابري صورتده مؤسس، هر وقت افرادك و يا جمعيتلرك تاثيري تحتنده بوزولمق

مقایله اولدیفنی بیان و معنایه بر آردا پارلاق و مترقی بر شکل تعاونیتک
موجود اولوب بونکده سندیه تشکیلی اصولی اولدیفنی علاوه آیان
ایندی. بونک سببی ده سندیه اصولی عادتا، بر حرب، بر جدال سلاحیدر.
حرب و جدال کبی مهالك ملحوظه ایسه تعاونی تعلیم و تلقین ایتدیرر.
بو بیاناتدن صکره مسالك تعاون Solidarisme موضوع بحث
ایدلدی. بومسالك فرانسر «موسیو لئون بورژوا» طرفدن افاده
ایدلش، موسیو «ایوکویو» نک دیدیکی کبی فرانسه اوخجی جمهوریتک
فلسفه رسمی مقانده عد و اعتبار اولغشدر. بونک اساسی شودر:
هر فرد حیاتی بر جمعیت آغوشنده تولید و تکامل ایتدیرمی سببیه،
و مادامک مساعی مسبوقة جمعیتدن استفاده ایدیور، اساساً حذذاتندخیر
و منفعت عمومییه اشتراك ایتک مجبوریتنددر. هر فرد، معاصرین
ایله بطون سالفه دن مرکب و متشکل اولان جمعیه هم حیاتی، همده
سبب حیاتی اولان هر شیئی مدیوندر؛ اگر عاقل و محق ایسه بوانسان
بو بورجی طانیلی، و بو بورجی تسویه و ایفا ایتکی بروطفه عدا ایتدیر.
فقط بو بورج بر مقاوله ای احباب ایتدیرن، بوراده کی مقاوله نه در؟
بر فرد دنیایه کلکی آرزو و تمی ایتدی، و دنیایه کلیرکن هیچ بر بورج
تهد ایتدی. موسیو بورژوا بو مشکلاتی اقنجام ایچون فرانسه قانون
مدنسنده «مسؤولیت مالیه» و یا «شبه جرم» دینن و بر مقاولهیه مستند
اولدیفنی حالده ایفاسی مجبوری اولان مواد حقنده کی نظریاتدن استعانه
ایدیور. و بو نظریهیه بنای ادعا ایدرک هر کس دنیایه بورجلی اوله رق
تولد ایدیور دیور؛ لکن بضایرینک بورجی دیگرلرینه نظراً دها فضله
اوله یلور؛ و فی الحقیقه میراث آلمانلر، میراثدن محروم قالمق صورتیه
دنیایه کلنلر دیگرلرینه یعنی جمعیت بشریه دن حصه مصیبه لرندن فضله بر

مقدار آلان میراث یدیلره قارشى داین صفتی اکتساب ایدرلر . یعنی
تأسیسات اجتماعیه دن - چونکه میراث ده بر تأسیس اجتماعیدر - استفاده
خصوصنده بر برینه مساوی اولیان بو ایکی صنف افراد و جمعیت
یکدیگره قارشى داین و مدیون و صنفی احراز ایدرلر .

بو نقطه یه موسیو « بولسیون » طرفندن کال طلاقله مدافعه ایدلدی ؛ فقط
ایو کویونک مدافعات متینانه سنی قارشوسنده بر ممرض بی امان هیئنده کوردی .
ایو کویو موسیو بورژوانک قانوندن اقتطاف ایتدیکی بوشه جرم نظریه سنی
توسیع و تشیل اتمکله ارتکاب ایتدیکی سنوء احتمالاتی ایضاح ایدرک
بونلرک صرف قانونک تأثیر نفوذندن متکون ویا آکا قارشو بر مجبوریت
و تعهد ایله مربوط بولان بر شخصک فعلندن متولد بر مسئولیت
مالیه اولدیغنی بیان ایتدی . حالبوکه نوزاد طرفندن یابلس بر فصل بوراده
اصلاً موجود دکلدیر ؛ فضله اوله رق هیچ بر قانون افرادی جمعیه قارشى
مدیون عد اتمه مشدر .

مع مافیه قانونک یامدیغی بر شی ایلروده یایله یلور ، وایشته مسلك
تعاون طرفدارای نتیجه واصله اولق ایستورلر ، وقانونک بمض نوع
مساواتسزانی تعمیر و تعدیل اتمسنى ، تعمیر دیکرله برندن آلوب دیکرینه
ویرمسنی تمی ایدیورلر . بونمى به قارشى ایو کویو مدافعات آتیه ده بولسوره بو
مسلك بالضروره حکومتک معاملات افرادی صیانت ووقایه اتمسنى ترویج ایدن -
مداخله اصولی ایله سوسیالیزم مسلكنه سوق وایصال ایدر . مقابله اجتماعیه بی
یاککش ، فنا یابلس فرض ایدم ، بونی یکیدن کیلر تکرار یابه حق ؟ بونی
یابه حق اولانلر موقع اقتدارده اولان انسانلردر ؛ تجربه کوستریورکه
بونلر داین اوله رق کندی طرفدارلرینی ؛ مدیون اوله رق ده قورقدقلاری
ویا آنلردن بر شی بکلمدکاری معارضلرینی ارا نه ایده جکلردر تعمیر دیکرله

مسلك تعاون طرفدارانك شدتله متفر اولدقلرى رقابت اقتصاديه نك
يرينه رقابت سياسيه قائم اوله جقدر كه يك چوق دها فادر .

موسيو بولسبونك برندن مفارقه مجبور اولوشى بو قوتلى وشدتلى
تنقيداتيه جواب ویرمسنه مانع اولمشدر. ديكړ طرفدن موسيو «تورتيه»
ايوكويو طرفدن مسلك تعاون نظريه سي حقه ده سرد ايديان اعتراضاته
جوات ویرميرك وبونظريه نك تطبيقك محاذير مسروده يي ايجاب
ايتديرميه جكنى اثبات ايتميرك رقابت اقتصاديه نك محاذيري حقه ده رفع
آواز اشتكا ايتمش ، عوالم اقتصاديه ده هر شيك حسن حالده اولديغنى
اثبات ايلشدر . مثلاً سربستى رقابت سايه سنده بر انسانك آمريكا
بغدايلرني دست غصنه كچيرمش ، بوندن ميلونلرجه فقيرك مضطرب
ومتأذى اولديغنى برغلاي فيثات احداث ايتمش اولديغنى تحطرايتديردي .
بو اعتراضه ايوكويو حكومتلكده حمايه مليه نامى تحتده وبوبله بر بهانه
ايله هر كون بوكي شيلري ارنكاب واجرا ايتدكلى جواني ويردي .
وبوحالدين طولاني حكومتلر هيج بر اعتراضه هدف اوليورلر . سوزيله
مقابله ايتدي . موسيو «پان» - آمريقالى بغدادى قرالى - ثروتى تحت
تهلكيه قويدى ، وبونده موفق ده اولدى . چونكه قوراكلق
كنديسنه يارديم ايتدي . بناء عليه حقيقت حالده بغدايلرك غلاي
اسعاريني ايجاب ايتديرن سبب قوراكلقدر .

پارس علوم اجتماعيه جميتى رئيس تانيسى موسيوفيليك بك بليغ افاداننده
بورج ايله آله جنى تسويه و ايفا ايتديرمزدن اول داينلر ايله مديونلرك
قابليت ولياقلريني تسويه ايتك اولاولديغنى ايراد واثبات ايتدي . وبو
ميانده ۱۹۰۱ سنه سنده فرانسه ده بر فابريقه صاحبك غره ولردن بيزار اوله رق
نهايت فابريقه - ني - يالكنز ايش باشيلغنى محافظه ايتك شرطيله - عمله سنده

ترك ايتش اولدني مثالي تذكاري ابلدی. آرتق فابريقه نك برنوع پارلامنتو
حالي اکتساب ايتش ، اوراده بختر ، مناظره لر جريان ايتش ،
نطقلر ایراد ايدلش ، رأيلر ويرلش ؛ قرارلر اخذ اولنمش ، فقط
آرتق هيچ چاليشلماش ... آلتی آی ظرفنده عمله يکی فابريقه صاحبلي نك ،
بشقه اوسته باشيلرك امري آلتنده بولنقى اوزره فابريقه يی ترك ايدوب
كشملر .

برن هیئت سفارت نك شیخی و فرانسه سفیری قونت « دونه ی » ك
نطق افتتاحیده دیدیکی کبی ، ۱۸۴۸ سنه سنه طوغری فرانسلرك
آغزنده « حریت » کلمه سندن بشقه برشی یوق ایدی ؛ بولکله نك تأثیر سحر
آمیزي تحتده اوقدر سو استعمالات ، اوقدر جنایات ارتکاب ایدلدی که
نهایتده مملکت بر مستبدك آغوشنه آتلغه قرار ویردی . عجبا بوزمانده
يك زیاده مستعمل اولان « تعارن » کلمه سی ده عین سوء استعمالاتی
دعوت ایدرك جمعیتلری بر عکس العمله مجبور ایتیه چکمی ؟

بر مسلکك ، بر فكر ك افراط درجه ده التزامی سیندن بویله بر
نتیجه یه واصل اولونمقدن قورقولور . مع مافیه مصادمه ایدن افکار
متعدده بر قك نظریه یی التزام ایتدیرمکه مانع اولیور ، مبدآنده اوقدر
مفرط ، اوقدر شدتلی باشلایان بر مسلک ، معارضلر نك مناقشاتندن حصه دار
تکامل اوله رق طریق حق و صوابه داخل اولیور . بنسأً عملیه بویله
بر آتیدن پروا ایدمیز : تعاون جمعیت ایچون الزمدر ، فائده لیدر ،
فقط قواعد اقتصادی یی هر ج و هر ج ایدجك درجه ده مفرطانه اولماق
شرطیله !

ارن کوی ۱۴ ایلول سنه ۱۳۲۵

بریع نوری